

Research Paper

Analyzing the effects of entrepreneurial ecosystems on the sustainability of local development in peri-urban areas (Case study: Islamabad Urmia neighborhood, Koshtargah)Alireza Jamshidi¹, Roya Kamelnia², Davood Jamini³

- ¹. Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran.
². Ph.D. Student, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran.
³. Assistant Professor, Department of Geomorphology, Faculty of Natural Resources, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran (Part-time Researcher at Kurdistan Studies Institute, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran).

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Ecosystem;
 Entrepreneurship; Local
 Development; Peri-urban
 Areas; Islamabad–
 Koshtargah

Received:

xx March 2022

Received in revised form:

xx June 2022

Accepted:

xx August 2022

Published Date:

xx August 2022

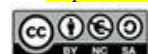
pp x-xx

Entrepreneurial ecosystems play a vital role in promoting local development by fostering innovative infrastructures, strengthening institutional collaboration, and utilizing local capacities. By supporting entrepreneurship, reducing economic inequalities, and enhancing employment opportunities, these ecosystems contribute to improving the quality of life in urban and peri-urban areas. Accordingly, this study aims to analyze the effects of entrepreneurial ecosystems on the sustainability of local development in peri-urban areas of Urmia, with the Islamabad (Koshtargah) neighborhood selected as a case study. The research adopts a quantitative approach and employs a descriptive-analytical method. The statistical population consists of active entrepreneurs residing in the Koshtargah neighborhood of Urmia who have established distinctive businesses and exhibit key entrepreneurial characteristics such as risk-taking, innovation, job creation, and opportunity utilization. Using a snowball sampling technique, 95 respondents were selected for the study. Data were collected through a researcher-designed questionnaire, whose content and face validity were confirmed, and reliability was verified using Cronbach's alpha coefficient ($\alpha = 0.794-0.908$). Data analysis was conducted using structural equation modeling (PLS-SEM) with Smart PLS software. The results indicate that the sustainability of local development is significantly influenced by entrepreneurial ecosystem factors. All structural paths in the model were statistically significant, confirming the adequacy of the structural model. Among the estimated relationships, entrepreneurial ecosystem factors exerted the strongest effects on institutional development ($\beta = 0.839$) and economic development ($\beta = 0.808$). Overall, the findings reveal that although the magnitude of effects varies across different dimensions, all relationships are statistically significant.

Corresponding author (Email: al.jamshidi@urmia.ac.ir)**Cite this article:**

Jamshidi, A.R. , Kamelnia, R & Jamini, D. (2025). Analyzing the effects of entrepreneurial ecosystems on the sustainability of local development in peri-urban areas (Case study: Islamabad Urmia neighborhood, Koshtargah). *Journal of Urban Peripheral Development*, 5(1), 1-16.

<http://doi.org/10.22034/jpud.2023.351180.1215>

2676-4172 © Iranian Association of Geography and Rural Planning.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Countries consist of interconnected systems of settlements, within which the welfare and management of settlements play a strategic role. Each ecosystem is composed of interdependent subsystems that interact to achieve shared objectives. Within an entrepreneurial ecosystem, the presence of diverse stakeholders and their mutual cooperation creates favorable conditions for entrepreneurial activities and the development of advanced businesses, ultimately contributing to improved social welfare and governance. The entrepreneurial ecosystem represents a contemporary approach to entrepreneurship development, encompassing all systems essential to business formation and growth and emphasizing their interactions. This ecosystem includes numerous capacities that can be broadly categorized into six dimensions: market, policy, financial capital, culture, support mechanisms, and human capital. The Islamabad–Koshtargah neighborhood, as one of the least developed urban and peri-urban areas of Urmia, faces significant challenges to sustainable development. Deficiencies in economic, social, and cultural infrastructure, combined with limited access to resources and employment opportunities, have placed this neighborhood among areas requiring targeted development interventions. In this context, entrepreneurial ecosystems offer a comprehensive framework for strengthening innovation and generating employment opportunities and can serve as an operational approach to improving local conditions. Accordingly, the present study seeks to analyze and explain the role of entrepreneurial ecosystems in the local development of this neighborhood, with the aim of reducing inequalities, enhancing endogenous capacities, and improving residents' quality of life. Due to its specific socio-economic characteristics and its representativeness of underprivileged peri-urban neighborhoods in Urmia, the findings of this study may provide a useful model for similar areas.

Methodology

This study adopts a quantitative approach and is applied in terms of purpose, while methodologically it is descriptive–analytical. Theoretical foundations were developed using library research, and data related to the study area were collected through a survey method. The statistical population comprised households residing in the Koshtargah neighborhood of Urmia, located within the Islamabad area of the city's second municipal district. The target respondents were individuals who had successfully initiated businesses and demonstrated entrepreneurial characteristics such as risk-taking, innovation, job creation, and effective opportunity utilization. Given the hidden nature of the population and difficulties in access, a snowball sampling method was employed. Ultimately, data were collected through the design and completion of 95 questionnaires. Inferential analyses were conducted using correlation analysis and structural equation modeling (SEM). SPSS and SmartPLS software were used, and the PLS approach was selected due to its suitability for small sample sizes, non-normal data distributions, and multicollinearity among independent variables.

Results and discussion

The coefficient of determination (R^2) was used as the primary indicator for evaluating the quality of the structural model, reflecting the proportion of variance in endogenous latent variables explained by their exogenous predictors. The results indicate R^2 values of 0.703 for institutional development, 0.653 for local economic development, 0.620 for social development, and 0.551 for environmental development. These values suggest that the model exhibits acceptable to strong explanatory power, as they exceed or closely approach the recommended threshold. According to Chin (1998), the structural model therefore demonstrates satisfactory explanatory capability. The SEM results further reveal that the sustainable entrepreneurial ecosystem has a positive and statistically significant effect on all dimensions of development in the Islamabad–Koshtargah

area. The strongest effect is observed for institutional development (path coefficient = 0.839), followed by economic development (0.808), social development (0.787), and environmental development (0.742). Despite variations in effect magnitude, all relationships are significant, thereby confirming the proposed hypotheses.

Conclusion

The findings indicate that although institutional factors exert the strongest influence on local development, sustainable progress requires an integrated and balanced approach addressing all dimensions simultaneously. Institutional strengthening without economic incentives, or business support without attention to social cohesion and environmental considerations, cannot lead to sustainable development in peri-urban neighborhoods such as Islamabad–Koshtargah. This study quantitatively demonstrates that successful local

development depends on a systemic perspective encompassing all components of the entrepreneurial ecosystem.

Funding

According to the responsible author, this article has no financial support

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

دکتر وینکی
پبلشرز انٹرنیشنل
پبلسنگ ہاؤس

تحلیل اثرات زیست‌بوم‌های کارآفرینی بر پایداری توسعه محلی مناطق پیراشهری (مورد مطالعه: محله اسلام‌آباد، کشتارگاه ارومیه)

علی‌رضا جمشیدی^۱✉، رویا کامل‌نیا^۲ و داود جمینی^۳

۱. استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران
۲. دانشجوی دکتری گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران
۳. استادیار گروه ژئومورفولوژی، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران (پژوهشگر پاره وقت پژوهشکده کردستان شناسی، دانشگاه کردستان)

چکیده

زیست‌بوم‌های کارآفرینی از طریق حمایت از کارآفرینی، کاهش نابرابری اقتصادی و افزایش اشتغال‌زایی، به ارتقای کیفیت زندگی در جوامع شهری و پیراشهری کمک می‌کنند. در همین راستا این تحقیق باهدف تبیین نقش زیست‌بوم‌های کارآفرینی بر پایداری توسعه محلی مناطق پیراشهری ارومیه که به‌صورت موردی در کشتارگاه اسلام‌آباد از شهر ارومیه انجام شده، می‌پردازد. روش پژوهش توصیفی - تحلیلی، جامعه آماری این پژوهش شامل کارآفرینان فعال ساکن در محله کشتارگاه شهر ارومیه است که موفق به راه‌اندازی کسب‌وکارهایی با رویکردی متمایز شده و واجد ویژگی‌های کارآفرینی از جمله ریسک‌پذیری، نوآوری، ایجاد اشتغال و بهره‌برداری از فرصت‌ها بوده‌اند. با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی ۹۵ نفر به‌عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شد و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری داده‌های میدانی پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی آن به‌صورت محتوایی و صوری مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ (بین ۰/۷۹۴ تا ۰/۹۰۸) تأیید شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از الگوی مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS استفاده شده است. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان می‌دهد که پایداری توسعه محلی به شاخص‌های مبتنی بر کارآفرینی وابسته است. تحلیل مدل ساختاری ارائه شده، نشان می‌دهد که ضریب مسیر برای همه مسیرهای ترسیم شده در مدل معنادار بوده و مناسب بودن مدل ساختاری را می‌رساند. همچنین در میان ضرایب به‌دست آمده تأثیر عوامل زیست‌بوم کارآفرینی را بر عوامل توسعه اقتصادی محلی با ضریب مسیر ۰/۸۰۸ و عوامل زیست‌بوم کارآفرینی بر عوامل توسعه نهادی محلی با کسب ضریب ۰/۸۳۹ بیشترین تأثیر را دارند.

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

زیست‌بوم، کارآفرینی، توسعه محلی، پیراشهری، اسلام‌آباد-کشتارگاه

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۰۱/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۰۳/۱۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۰۵/۰۵

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۰۵/۰۵

صص. ۱۶-۱

نویسنده مسئول (رایانامه): al.jamshidi@urmia.ac.ir

ارجاع به مقاله: جمشیدی، علی‌رضا؛ کامل‌نیا، رویا و جمینی، داود. (۱۴۰۴). تحلیل اثرات زیست‌بوم‌های کارآفرینی بر پایداری توسعه محلی مناطق پیراشهری (مورد مطالعه: محله اسلام‌آباد، کشتارگاه ارومیه). *مجله توسعه فضاهای پیراشهری*، ۱(۱)، ۱-۱۶.

doi <http://doi.org/10.22034/jpusd.2023.351180.1215>

مقدمه

مناطق پیراشهری، به‌عنوان الگوی مسلط سکونت در سده حاضر، تأثیرات ژرفی بر برنامه‌ریزی فضایی گذاشته و کانون اصلی تحولات اقتصادی-اجتماعی محسوب می‌شوند. با این حال، ماهیت این پدیده در سطح جهانی دوگانه است: در کشورهای توسعه‌یافته، بستری برای تحولات ساختاری فراهم می‌سازد، حال آنکه در کشورهای در حال توسعه، اغلب به منبعی برای گسترش ناهماهنگ و بی‌نظمی شهری بدل شده است (مرادی، ۱۴۰۰: ۱۶۶). از سوی دیگر، مناطق شهری، سیستم‌های پویا و پیچیده‌ای هستند که بستر فیزیکی فعالیت‌های روزمره ساکنان را تشکیل می‌دهند (Yazgan et al., 2023: 121). این مناطق، قطب‌هایی برای زندگی، کار، تفریح و سایر کنش‌های انسانی به‌شمار می‌روند و با برخورداری از قدرت سیاسی، بازتاب‌دهنده دینامیک‌هایی هستند که تغییرات کالبدی، اجتماعی، محیطی و اقتصادی را رقم می‌زنند (Said & Dindar, 2024: 3). در حال حاضر، حدود ۵۵ درصد از جمعیت جهان در مناطق شهری سکونت دارند و پیش‌بینی می‌شود این سهم تا سال ۲۰۵۰ به حدود ۷۰ درصد (معادل ۷ میلیارد نفر) افزایش یابد (Boakye et al., 2023: 290).

این رشد شتابان شهرنشینی و ظهور مقیاس‌های نوین توسعه شهری در دهه‌های اخیر، چالش‌های بی‌سابقه‌ای را پیش روی شهر و شهرسازی معاصر نهاده است. در مقابل، محله‌های شهری در گذشته، رشدی تدریجی داشتند و ضمن پاسداری از ارزش‌های اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی، پاسخگوی نیازهای ساکنان خود بودند (Li, 2020: 2). اما امروزه، با افزایش جمعیت و رشد سریع شهرها، این محله‌ها نتوانسته‌اند خود را با روندهای پرشتاب انطباق دهند و در نتیجه، در تأمین نیازهای نوین ساکنان ناتوان مانده‌اند. این ناکامی به‌ویژه در مناطق پیراشهری، دامنه مشکلات و تضادهای محلی را به‌شدت گسترش داده است (شهسوار، ۱۳۹۹: ۲۹۷). چنین وضعیتی، آسیب‌پذیری ناشی از فرسودگی، معضلات اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی، کاهش کیفیت زندگی، و بحران در تحقق توسعه پایدار و عدالت اجتماعی را به دنبال داشته است. در این زمینه، «میزان» و «چگونگی» مداخله در این بافت‌ها، همواره به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین پرسش‌ها مطرح بوده که راهکارهای متنوعی برای پاسخ به آن ارائه شده است (کشاورزی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۵۴).

در واکنش به بحران‌های چندگانه اقتصادی و زیست‌محیطی، نسل جدیدی از کارآفرینان ظهور یافته‌اند که راهکار نهایی را نه در ارتقای محصول یا بهینه‌سازی فرآیند، که در «بازتعریف بنیادین مدل کسب و کار» جست‌وجو می‌کنند (جمشیدی و آذر، ۱۴۰۴: ۲۱۸). در این میان، «کارآفرینی پایدار» به‌عنوان یکی از رهیافت‌های دهه اخیر، پیوندی ناگسستنی با توسعه محلی شهری و پیرامون آن یافته است. نهادها و صاحب‌نظران، کارآفرینی پایدار را رویکردی مداخله‌گرا در فرآیند توسعه می‌دانند که از طریق توانمندسازی جامعه، تنوع‌بخشی به تولید و کاهش شکاف طبقاتی، شتاب‌بخش تحقق توسعه پایدار است (نجفی کانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۸؛ جمینی و جمشیدی، ۱۴۰۰: ۷۴). به بیان دیگر، کارآفرینی در جهان کنونی، ایجادکننده تعادل میان ابعاد مختلف وجود انسان بوده و به‌عنوان کلید رفع موانع، در کانون تفکر بسیاری از اندیشمندان و برنامه‌ریزان توسعه جای گرفته است.

(جمینی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۸).

در چند دهه گذشته، کارآفرینی به کانون اصلی بسیاری از برنامه‌های پژوهشی بدل شده است (Grivokostopoulou et al., 2019:3). باین حال، تصمیم‌گیری برای کارآفرینی پایدار در خلأ و جدا از بستر محلی یا منطقه‌ای صورت نمی‌پذیرد (Stam, 2009: 27). یکی از مسیرهای کلیدی برای شکوفایی رفتارهای کارآفرینانه پایدار در کشور، اتخاذ «رویکرد بیوسیستمی» است که بر سیستم تعاملی بین موجودات و محیط آن‌ها تأکید دارد (مؤنی هلالی، ۱۳۹۹: ۲). زیست‌بوم‌های کارآفرینی، متشکل از بازیگران متعددی همچون نهادهای دولتی، دانشگاه‌ها، سرمایه‌گذاران، مشاوران، رسانه‌ها و شرکت‌های بزرگ هستند که می‌توانند نقش حیاتی در توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه در یک محیط خاص ایفا کنند (خسروی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴). شایان‌ذکر است که هر منطقه، با توجه به شرایط خاص اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و جغرافیایی خود، می‌تواند از زیست‌بوم کارآفرینی پایدار منحصربه‌فردی برخوردار باشد (Xu and Dobson, 2019:33)، و همین بستر، می‌تواند هم فرصت‌ها و هم تهدیدهایی برای بروز و رشد کنش کارآفرینانه پدید آورد. از این رو، بسیاری از پژوهشگران بر این باورند که کارآفرینی حاصل تعامل پویا بین ویژگی‌های فردی کارآفرین و محیط پیرامونی اوست، و صرفاً یک فعالیت اقتصادی محض تلقی نمی‌شود (Stam, 2009: 27).

پاسخ به دعوت کوهن و مونیوز (۲۰۱۵) برای توجه به مفهوم «مکان»، پژوهش در مورد زیست‌بوم‌های کارآفرینی پایدار را به عرصه‌ای نویدبخش تبدیل کرده است (Volkman et al., 2021: 1047). با وجود این تأکید بر مکان (Bischof & Volkman, 2018: 172) و با علم به اینکه اغلب این زیست‌بوم‌ها (به‌ویژه انواع پایدار آن‌ها) در مناطق شهری و کلان‌شهرها استقرار یافته‌اند (Florida et al., 2017: 87)، شهر به‌عنوان «متداول‌ترین واحد تحلیل برای یک زیست‌بوم کارآفرینی» شناخته می‌شود (Tiba et al., 2021:6).

کشورها از مجموعه‌ای از سکونتگاه‌ها تشکیل شده‌اند و در این نظام، توجه به رفاه و مدیریت سکونتگاه‌ها از اهمیتی راهبردی برخوردار است. هر زیست‌بوم، مشتمل بر زیرسیستم‌های به هم وابسته‌ای است که در جهت تحقق هدفی مشترک با یکدیگر تعامل می‌کنند. در یک زیست‌بوم کارآفرینی، وجود ذی‌نفعان مختلف و همکاری متقابل میان آنان، شرایط مساعدی برای فعالیت‌های کارآفرینانه و توسعه کسب‌وکارهای پیشرفته فراهم می‌سازد (Wang, 2020: 25). محله اسلام‌آباد-کشتارگاه، به عنوان یکی از مناطق کم‌برخوردار شهری و پیراشهری ارومیه، با چالش‌های متعددی در مسیر توسعه پایدار دست به گریبان است. ضعف در زیرساخت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، همراه با محدودیت دسترسی به منابع و فرصت‌های شغلی، این محله را در زمره مناطقی قرار داده است که ضرورت انجام پژوهش‌های توسعه‌محور و مداخلات هدفمند در آن‌ها احساس می‌شود. غلبه مشاغل غیررسمی، محدودیت فرصت‌های شغلی پایدار، ناپایداری معیشت خانوارها و کیفیت نامطلوب محیط کالبدی، موجب تشدید آسیب‌پذیری اجتماعی-اقتصادی این محله شده است. در این راستا، زیست‌بوم‌های کارآفرینی پایدار، به مثابه چارچوبی جامع برای تقویت نوآوری و خلق فرصت‌های اشتغال، می‌توانند راهکاری عملیاتی برای بهبود شرایط این محله ارائه دهند. بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر تبیین نقش زیست‌بوم‌های کارآفرینی در توسعه محلی منطقه مورد مطالعه است. پژوهش حاضر در پی پاسخ به این سؤال اساسی است که زیست‌بوم‌های

کارآفرینی چگونگی و تا چه میزان می‌تواند در بهبود توسعه پایدار محلی و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان محله اسلام‌آباد-کشتارگاه مؤثر باشند؟ انتخاب این محله، به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد اقتصادی-اجتماعی و اهمیت آن به عنوان نمونه‌ای شاخص از محلات کم‌برخوردار پیراشهری ارومیه، امری ضروری تلقی می‌شود و یافته‌های این تحقیق می‌تواند به عنوان الگویی برای مناطق مشابه مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

مبانی نظری

بر اساس تعاریف فرهنگ‌نامه‌های جغرافیایی، پیراشهر به «بخشی از محدوده گذر و مراوده یک ناحیه شهری گفته می‌شود که معمولاً در قلمرو سیاسی جداگانه‌ای از شهر اصلی واقع شده است» (افراخته، ۱۳۹۹: ۳). این قبیل نواحی از مشخصه‌های ویژه‌ای برخوردارند که آن‌ها را از مناطق شهری و روستایی متمایز می‌سازد؛ از جمله این شاخصه‌ها می‌توان به شتاب روزافزون در توسعه کاربری‌های مسکونی و تجاری، کاهش فعالیت‌های اقتصادی روستایی، رشد سریع و برنامه‌ریزی نشده، کمبود خدمات زیرساختی، سکونت جمعیتی با سطح درآمد متوسط و پایین، و نیز رونق نسبی در بازارهای دادوستد اشاره کرد (جمشیدی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۶). در این میان، سکونتگاه‌های پیراشهری با توجه به فاصله کم با شهرها، قطعاً متأثر از بسیاری از تغییرات و تحولات محیط‌های شهری هستند (صفری علی‌اکبری و صادقی، ۱۳۹۸: ۶۷-۶۸).

زیست‌بوم کارآفرینی

مفهوم زیست‌بوم کارآفرینی، به عنوان یک چارچوب نوظهور، پیوندی میان زیست‌بوم‌های کارآفرینی و اهداف پایداری ایجاد کرده و بر تقویت کسب و کارهای پایدار تأکید دارد. باین وجود، مطالعات معدودی به صورت مستقیم به ابعاد پایداری در این زیست‌بوم‌ها پرداخته‌اند (Volkman et al., 2021: 1048). رویکرد زیست‌بوم کارآفرینی، بر اهمیت بسترهای محیطی و محلی که در آن کارآفرین متولد شده و کسب و کارش رشد می‌کند، تأکید دارد (Poudel et al., 2022: 63). در واقع، زیست‌بوم کارآفرینی به مجموعه‌ای از عوامل (شامل افراد و سازمان‌ها)، فرآیندها، مقررات، رویدادها و سایر مؤلفه‌ها در یک قلمرو جغرافیایی اطلاق می‌شود که بر فعالیت‌های کارآفرینانه - و نه صرفاً اشتغال‌زایی - در آن منطقه اثر می‌گذارند (جمشیدی و همکاران، ۱۴۰۲: ۳). هر نهادی که به صورت بالفعل یا بالقوه از کارآفرینی پشتیبانی می‌کند، به عنوان یک ذی‌نفع در این زیست‌بوم شناخته می‌شود. تشخیص و طراحی سیاست‌های مناسب برای توسعه کارآفرینی، مستلزم توجه به کلیه عناصر زیست‌بوم و شیوه تعامل میان آن‌هاست؛ به گونه‌ای که ضعف در یک نهاد یا زیرسیستم، بر عملکرد کل زیست‌بوم تأثیر منفی می‌گذارد (ولیان و طاهری کلانی، ۱۴۰۰: ۲۵). همچنین، می‌توان عنوان نمود، زیست‌بوم کارآفرینی به مجموعه‌ای از بازیگران، نهادها، منابع و تعاملات اطلاق می‌شود که در یک قلمرو جغرافیایی مشخص، شرایط لازم برای شکل‌گیری، رشد و پایداری فعالیت‌های کارآفرینانه را فراهم می‌کنند (Isenberg, 2011: 2-4; Jegede & Nieuwenhuizen, 2021: 7). این زیست‌بوم شامل عناصر رسمی و غیررسمی بوده و تعامل میان آن‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در عملکرد کارآفرینی محلی دارد (Stam, 2015: 1760).

مطالعات نشان می‌دهند که وجود شبکه‌های اجتماعی و فرهنگی قدرتمند، همراه با سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوآورانه، از عوامل کلیدی در موفقیت زیست‌بوم‌های کارآفرینی به شمار می‌روند (Cavallo et al, 2019: 1291). افزون بر این، این زیست‌بوم‌ها از طریق ترویج کارآفرینی در حوزه‌هایی مانند صنایع خلاق، گردشگری و انرژی‌های تجدیدپذیر، قادرند پایداری شهری را تقویت کرده و بستری برای رشد اقتصادی فراگیر ایجاد نمایند (Malecki, 2020: 2).

بر اساس ادبیات نظری و مدل‌های مطرح‌شده در حوزه زیست‌بوم‌های کارآفرینی (Isenberg, 2011; Spigel, 2017; Stam & Van de Ven, 2021)، زیست‌بوم کارآفرینی دارای ابعاد متعددی از جمله نهادی، مالی، فرهنگی، شبکه‌ای و زیرساختی است. این ابعاد بیانگر بسترهای رسمی، منابع مالی، هنجارهای اجتماعی، شبکه‌های تعامل و زیرساخت‌های فیزیکی و خدماتی هستند که در مجموع ظرفیت کارآفرینی یک منطقه را شکل می‌دهند.

توسعه محلی شهری

توسعه محلی به‌عنوان یکی از رویکردهای متأخر در عرصه توسعه، ریشه در آرای صاحب‌نظران پراگماتیسمی چون کریستین سن، رایینسون (۱۹۸۰)، سامرز (۱۹۸۶) و ویلکینسون (۱۹۹۱) دارد (Cascante & Brennan, 2012: 293). این رویکرد بر مدیریت امور در سطح محلی و توسط خود جامعه محلی تأکید می‌ورزد (Bortoletto, 2016: 485). در واقع، توسعه محلی شهری به‌عنوان الگویی نوین از دهه ۱۹۸۰ میلادی مطرح‌شده که بر توانمندسازی جوامع محلی برای اداره امور خود تمرکز دارد. این نگرش باهدف افزایش مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و اجرایی، به دنبال ارتقای کیفیت زندگی و تحقق پایداری در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی در محلات شهری است (تاجیک و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۲).

مفهوم اصلی توسعه محلی شهری برای نخستین بار توسط پیتر هال معرفی شد. در سال‌های اخیر، جامعه‌شناسان و شهرسازان به بررسی کاربردهای توسعه محلی در الگوهای شهری توجه نشان داده‌اند. برخی از صاحب‌نظران بر طراحی شهری و برنامه‌ریزی کالبدی تأکید دارند، درحالی‌که برخی دیگر بر ملاحظات برنامه‌ریزی زیست‌محیطی متمرکز شده و عواملی مانند کیفیت هوا، آب و سیستم‌های طبیعی را مورد توجه قرار داده‌اند (Grigore, 2020: 2). دسته‌ای دیگر نیز بر ضرورت توجه به مسائل اجتماعی در جوامع شهری پای فشرده و بر این باورند که مسائل اجتماعی و اکولوژیکی ارتباطی ناگسستنی با یکدیگر دارند (Cleave, 2016: 208). توسعه محله‌ای در واقع عبارت است از توانایی جامعه‌های محلی کوچک (محله‌ها) در بهره‌برداری از منابع طبیعی، انسانی و اکولوژیکی، به‌گونه‌ای که تمامی اعضا یا اجتماعات محلی - چه در زمان حال و چه در آینده - از سطوح مطلوبی از سلامت، رفاه، امنیت اقتصادی و هماهنگی میان محیط‌زیست و فعالیت‌های انسانی برخوردار باشند (Kębłowski, 2020: 142). در زمینه تبیین نقش زیست‌بوم‌های کارآفرینی بر توسعه محلی شهری، پژوهش‌های محدودی - هم در خارج و هم در داخل کشور - انجام‌شده است. این مطالعات وضعیت توسعه محلی را بر اساس جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند که از جمله آن‌ها می‌توان به پژوهش‌های زیر اشاره کرد:

جدول ۱. خلاصه پیشین پژوهشی نقش زیست‌بوم‌های کارآفرینی بر توسعه محلی شهری

مؤلفه‌های به‌دست آمده	عنوان پژوهش	محقق (سال)
شبکه‌های رسمی/غیررسمی، زیرساخت‌های فیزیکی و فرهنگ محلی	چهارچوبی برای زیست‌بوم‌های کارآفرینی دره پایدار	کوهن ^۱ (۲۰۰۶)
برنامه‌ریزی انعطاف‌پذیر برای تعادل شهری-روستایی، تأکید بر پایداری از طریق نوآوری‌های محلی	چالش‌های محیطی-توسعه‌ای در نواحی پیراشهری	سیمون ^۲ (۲۰۰۸)
منابع کارآفرینانه (مانند سرمایه، نیروی کار و دانش) از طریق شبکه‌های اجتماعی، حمایت از استارت‌آپ‌های نوآورانه، پایداری را از طریق گردش منابع	به‌سوی یک نظریه فرآیندی از زیست‌بوم‌های کارآفرینی (در نواحی پیراشهری)	اسپیگل و هاریسون ^۳ (۲۰۱۷)
نیاز به سیاست‌های محلی، کارآفرینان سیاسی	به‌سوی اکوسیستم‌های کارآفرینی پایدار در یک اقتصاد در حال گذار (دو شهر رومانی (بخارست و کلوژ-ناپوکا))	گریگور و دراگران ^۴ (۲۰۲۰)
دانش، مهارت، توسعه، کارآفرینی، فناوری، پایداری	نوآوری فناوری در توسعه کارآفرینی پایدار در نیجریه	ماتائور و هافمن ^۵ (۲۰۱۹)
سرمایه انسانی، ایجاد دانش و دسترسی به مالی، استارت‌آپ‌های مبتنی بر فناوری	زیست‌بوم‌های کارآفرینی منطقه‌ای در چین	لی و همکاران ^۶ (۲۰۱۹)
سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، نهادهای اقتصادی، رقابت‌پذیری، کارآفرینی	سرمایه انسانی، اقتصاد نهادی و کارآفرینی به‌عنوان محرکی برای کیفیت و رشد پایدار	پراستیو و کیستانی ^۷ (۲۰۲۰)
نوآوری، اقتصاد، مناطق، بنگاه، کسب‌وکار، تولید دانش، قانون‌گذاری، نهادهای ملی، نهادهای حمایتی	بررسی و تحلیل زیست‌بوم نوآوری صنعت شیلات و آبی-پروری استان هرمزگان	صمصام‌پور و همکاران (۱۳۹۹)
مؤلفه محیطی-زیرساختی، ویژگی‌های فردی و اقتصادی کارآفرینی، سکونتگاه‌های بافاصله کمتر و دسترسی مناسب‌تر به شهر تهران	تحلیل نقش مهم‌ترین ظرفیت‌های کارآفرینی شهرستان اسلام‌شهر در توسعه فضاهای پیراشهری	قدیری معصوم و همکاران (۱۳۹۸)
سرمایه اجتماعی، سرمایه محیطی، رشد تشکیل شرکت‌های جدید، سرمایه کارآفرینی در بخش‌های مختلف تولیدی، رشد اشتغال و سرمایه فرد کارآفرین	الگوی توسعه فضایی شبکه سکونتگاهی کارآفرینی پیراشهری روستایی بخش ماهیدشت شهرستان کرمانشاه	مرادی (۱۴۰۰)
سرمایه مای و اقتصادی، سرمایه انسانی، زیرساختی، حمایتی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و روان‌شناختی	واکوی چالش‌های زیست‌بوم کارآفرینی پایدار در استان کردستان	کریمی و همکاران (۱۴۰۱)
کیفیت محیطی و کیفیت آموزش، افزایش تنوع شغلی، انجام مسافرت سالانه، استفاده از مصالح ساختمانی بادوام و عدم استقرار واحدهای مسکونی	نقش کارآفرینی گردشگری بر کیفیت زندگی روستائیان در سکونتگاه‌های پیرامون شهرهای شهرستان شاهرود	پازکی (۱۴۰۲)
زیرساخت، نهادی، قانونی، دانش، تسهیلگری، کارآفرینی، زیست محیطی	تأثیر شکل‌گیری و توسعه زیست‌بوم‌های کارآفرینی در آموزش و توانمندسازی	جمشیدی و همکاران (۱۴۰۲)
روحیه کارآفرینی افراد، فرآیند اقتصادی و محیط (بیرونی و درونی) حاکم بر روستا	تبیین اثرات کارآفرینی روستایی در توسعه فضاهای پیراشهری شهرستان کرمانشاه	مرادی و همکاران (۱۳۹۹)

¹ Cohen

² Simon

³ Spigel & Harrison

⁴ Grigore & Drăgan

⁵ Mathauer, & Hofmann

⁶ Lai

⁷ Prasetyo

جمع‌بندی پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که زیست‌بوم‌های کارآفرینی و کارآفرینی پیراشهری از زوایای متنوعی مورد بررسی قرار گرفته‌اند؛ از تأکید بر شبکه‌های رسمی و غیررسمی، فرهنگ محلی و زیرساخت‌های فیزیکی گرفته تا نقش سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، نهادها، سیاست‌های محلی و نوآوری‌های فناورانه. با این حال، بررسی انتقادی این مطالعات حاکی از چند خلأ اساسی است. نخست، بخش عمده‌ای از پژوهش‌ها یا در مقیاس‌های کلان شهری، منطقه‌ای و ملی انجام شده‌اند یا تمرکز آن‌ها بر بخش‌های خاص (مانند گردشگری، صنعت یا آموزش) بوده و محلات پیراشهری کم‌برخوردار در مقیاس خرد محله‌ای کمتر به صورت مستقل مورد توجه قرار گرفته‌اند. دوم، اگرچه مؤلفه‌های متعددی از زیست‌بوم کارآفرینی شناسایی شده‌اند، اما در بسیاری از مطالعات این مؤلفه‌ها به صورت پراکنده و غیرتلفیقی بررسی شده و چارچوبی منسجم که ابعاد نهادی، آموزشی، فرهنگی و مالی را به صورت هم‌زمان در پیوند با توسعه محلی تحلیل کند، کمتر ارائه شده است. سوم، از منظر روش‌شناختی، اغلب پژوهش‌ها بر تحلیل‌های توصیفی یا روابط مستقیم متکی بوده و از به کارگیری روش‌های تحلیلی پیشرفته برای تبیین روابط علی میان زیست‌بوم‌های کارآفرینی و توسعه محلی بهره نگرفته‌اند. بر این اساس، پژوهش حاضر با تمرکز بر یک محله پیراشهری کم‌برخوردار، اتخاذ رویکردی تلفیقی به زیست‌بوم کارآفرینی و استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری، در پی پوشش خلأهای مفهومی، مکانی و روش‌شناختی مطالعات پیشین است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر با رویکرد کمی و در چارچوب مطالعات توصیفی-تحلیلی انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی بوده و داده‌های آن به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه گردآوری شده‌اند. داده‌های به دست آمده با بهره‌گیری از مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. برای تدوین مبانی نظری و استخراج شاخص‌ها نیز از مطالعات کتابخانه‌ای استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کارآفرینان فعال ساکن در محله کشتارگاه شهر ارومیه است که موفق به راه‌اندازی کسب‌وکارهایی با رویکردی متمایز شده و واجد ویژگی‌های کارآفرینی از جمله ریسک‌پذیری، نوآوری، ایجاد اشتغال و بهره‌برداری از فرصت‌ها بوده‌اند. با توجه به پنهان بودن جامعه آماری و دشواری در دسترسی به آن‌ها، از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی برای انتخاب نمونه‌ها استفاده گردید. در این روش، ابتدا با مشورت مدیران و اعضای شورای اسلامی منطقه، تعداد محدودی از افراد واجد شرایط شناسایی شدند. سپس با مراجعه به این افراد، علاوه بر گردآوری داده‌ها، از طریق معرفی آن‌ها، نمونه‌های بیشتری شناسایی شدند. این فرآیند به صورت زنجیره‌ای ادامه یافت تا حجم نمونه مورد نظر تکمیل شود. در نهایت، فرآیند گردآوری داده‌ها با طراحی، توزیع و تکمیل ۹۵ پرسشنامه به پایان رسید. لازم به توضیح بوده، به دلیل فقدان چارچوب مشخص نمونه‌گیری، تعیین حجم نمونه به صورت پیشینی^۱ (قبل از جمع‌آوری داده‌ها) امکان‌پذیر نبود و کفایت آن به صورت پسینی^۲ (پس از جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها) و بر اساس عملکرد مدل‌سازی

^۱a priori

^۲a posteriori

معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) ارزیابی شد (Hair et al., 2022; Henseler et al., 2009). بر این اساس، پس از تأیید پایداری ضرایب مسیر، معناداری روابط و شاخص‌های پایایی و روایی مدل اندازه‌گیری، فرآیند گردآوری داده‌ها با تکمیل ۹۵ پرسشنامه خاتمه یافت.

ابزار اصلی گردآوری اطلاعات در این تحقیق، پرسشنامه بود. ابزار مورد استفاده در این مطالعه شامل سه بخش اصلی بود. بخش اول مربوط به متغیرهای جمعیت شناختی و حرفه‌ای افراد مورد مطالعه بوده و بخش‌های دوم و سوم به ترتیب مربوط به بررسی زیست‌بوم کارآفرینی پایدار و توسعه محلی پرداخته است. همچنین، توسعه محلی از طریق زیرشاخص‌های توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی، توسعه نهادی، توسعه محیطی مورد بررسی قرار گرفته است (جدول ۲). به منظور افزایش روایی پاسخ‌ها با توجه به سطح تحصیلات پاسخ‌گویان، گویه‌های پرسشنامه به صورت ساده و متناسب با تجربه عملی افراد طراحی و پیش‌آزمون شدند و در زمان تکمیل پرسشنامه، توضیحات لازم در خصوص مفاهیم کلیدی ارائه گردید.

در این مطالعه جهت بررسی روایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات میدانی، در ابتدا از روش محتوایی و با استفاده از نظرات متخصصان دانشگاهی و کارشناسان حوزه کارآفرینی مورد بررسی و به صورت صوری مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین، از روش روایی همگرا با استفاده از میانگین واریانس استخراج‌شده^۱ و روش روایی واگرا با استفاده از مقایسه جذر میانگین واریانس استخراج‌شده هر سازه با همبستگی آن سازه با سایر سازه‌های مدل مورد بررسی قرار گرفته است. لازم به توضیح بوده که AVE باید بالاتر از ۰/۵ (Fornell & Larcker, 1981) باشد.

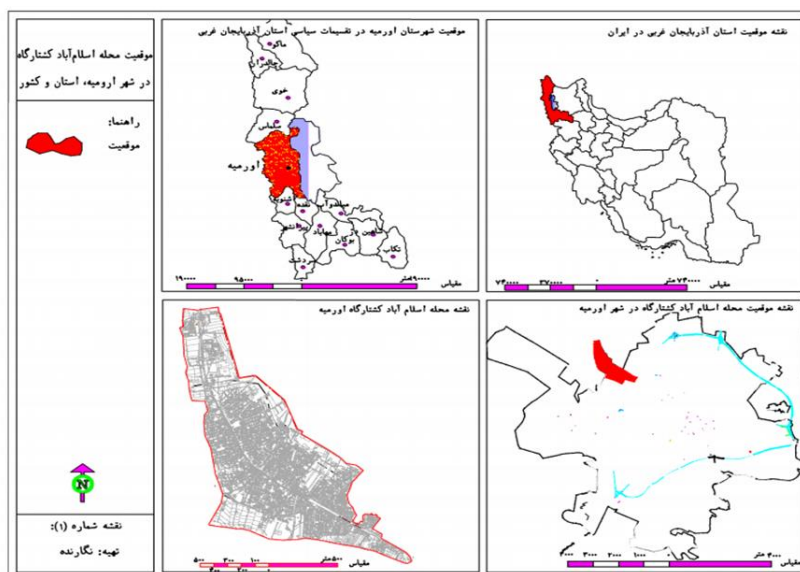
همچنین در این پژوهش در جهت تعیین پایایی ابزار جمع‌آوری اطلاعات میدانی از سه معیار (ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی و پایایی اسپیرمن) بر طبق نظر فورنل و لارکر (۱۹۸۱) استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۱ قالب مشاهده است، مقادیر ضریب آلفای کرونباخ برای تمامی متغیرهای پژوهش از حداقل مقدار قابل قبول (۰/۷) بیشتر بود. همچنین، پایایی ترکیبی^۲ که بر اساس بارهای عاملی محاسبه می‌شود، معیار دقیق‌تری برای سنجش پایایی داخلی است. مقادیر پایایی ترکیبی نیز برای تمامی سازه‌ها بالاتر از ۰/۷ بود بنابراین، با توجه به نظریه جمینی و همکاران (۱۴۰۳)، مدل اندازه‌گیری پژوهش از پایایی لازم برخوردار است. نتایج دقیق مربوط به سنجش روایی و پایایی در جدول ۲ ارائه شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش در دو بخش توصیفی و استنباطی انجام شده است. در بخش توصیفی که با استفاده از شاخص‌هایی مانند فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار به بررسی متغیرهای جمعیت شناختی افراد مورد مطالعه پرداخته شده است. همچنین، در بخش آمار استنباطی از روش‌های تحلیل همبستگی و مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) برای بررسی روابط بین متغیرها بهره گرفته شد. برای اجرای این تحلیل‌ها از نرم‌افزارهای SPSS و Smart PLS استفاده شده است. انتخاب روش PLS به دلیل سازگاری آن با شرایطی مانند هم خطی متغیرهای مستقل، نرمال نبودن داده‌ها و حجم نمونه‌های کوچک بوده است (Haenlein & Kaplan, 2004: 285).

^۱AVE

^۲CR

شهر ارومیه در دهه های گذشته، پذیرای حجم زیادی از مهاجران بوده است. این افزایش جمعیت، همراه با مشکلات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی، باعث کاهش کیفیت زندگی و ناپایداری این شهر شده است. محله اسلام آباد کشتارگاه در منطقه ۲، که موقعیت آن در شکل (۱) نشان داده شده، از پایین ترین سطح زیست پذیری برخوردار است. مشکلات این محله شامل وضعیت نامناسب در حوزه های سلامت، امور اجتماعی- فرهنگی، اقتصاد و محیط زیست است. از مهم ترین دلایل این وضعیت، ساخت و سازهای غیرقانونی است که به ساختار فیزیکی محله آسیب زده است. همچنین، پایین بودن کیفیت خیابان ها و کمبود فضاهای سبز، از دیگر عوامل کاهش کیفیت زندگی در این ناحیه به شمار می روند.

شکل ۱. منطقه مورد مطالعه اسلام آباد کشتارگاه، منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴

یافته های پژوهش

یافته های توصیفی

نتایج بررسی ویژگی های شخصی افراد مورد مطالعه نشان داد میانگین سنی آن ها ۳۹/۵۶ سال بود. از نظر سطح سواد، ۲۸/۶ درصد دارای سواد در سطح سیکل، ۲۹/۸ درصد دارای سواد در سطح دیپلم، ۱۹/۳ درصد در سطح فوق دیپلم و ۱۸ درصد دارای سواد بالاتر از فوق دیپلم می باشند. نتایج نشان داد ۶۵ درصد از افراد مورد مطالعه آموزش های فنی حرفه ای در زمینه کب و کار مورد نظر خود استفاده کرده اند و همچنین اکثریت افراد مورد مطالعه (۶۵ درصد) دارای تجربه ای بین ۵ تا ۱۰ سال در زمینه کسب و کار فعلی خود دارند. از دیگر نتایج این بخش می توان به بخش کسب و کارهای مورد استفاده اشاره نمود، که اکثریت افراد مورد مطالعه در زمینه شیرینی پزی و کیک خانگی، خیاطی، آرایشگری، برق ساختمان، محصولات غذایی خانگی فعال هستند.

مدل یابی معادلات ساختاری

بررسی برازندگی شاخص های حاصل از برآورد مدل

الف) ارزیابی مدل اندازه‌گیری: پیش از انجام هرگونه تحلیل، پایایی و روایی مدل اندازه‌گیری مورد بررسی قرار گرفت. به منظور سنجش پایایی، از شاخص‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد. روایی همگرا نیز از طریق مقایسه مقادیر میانگین واریانس استخراج شده (AVE) با ضرایب استاندارد و همچنین بررسی شرط $CR > AVE$ ارزیابی گردید. بر اساس ملاک‌های پذیرفته‌شده (برای مثال، رینگل و همکاران، ۲۰۱۵)، مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی باید بالاتر از ۰/۷ و مقدار AVE باید بالاتر از ۰/۵ باشد. همان‌طور که نتایج مندرج در جدول (۲) نشان می‌دهد، کلیه شاخص‌های محاسبه‌شده این شرایط را دارا می‌باشند و بنابراین، مدل از پایایی و روایی همگرای لازم برخوردار است. علاوه بر این، روایی واگرا مدل با استفاده از معیار فورنل-لاکر مورد آزمون قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۳) ارائه شده است. بر اساس این معیار، نه تنها باید بارهای عاملی هر سازه از بارهای آن بر سایر سازه‌ها بیشتر باشد، بلکه خود سازه‌ها نیز باید از نظر مفهومی تمایز کافی را از یکدیگر نشان دهند. همچنین، بر اساس یافته‌های به دست آمده بار عاملی تمام گویه‌ها (جدول ۵) بالاتر از ۰/۴ است که این امر بیانگر روایی یافته‌های پژوهش است.

جدول ۲. گزارش معیارهای آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی همگرا

میانگین واریانس (AVE > 0.5)	پایایی ترکیبی (Alpha > 0.7)	آلفای کرونباخ (Alpha > 0.7)	گویه	زیرشاخص	نوع
۰/۵۱	۰/۹۳	۰/۸۹۱	<ul style="list-style-type: none"> - تغییر سیستم مدیریتی، تدوین اهداف و سیاست‌های کارآفرینانه، ساختار حمایتی از توسعه کارآفرینی، چشم‌انداز کارآفرینانه، تحقق و توسعه در زمینه توسعه کارآفرینی پایدار - آموزش مستقیم مهارت‌های کارآفرینی، بهره‌گیری از استادان کارآفرینی و مربیان، توانمندسازی کارآفرینی، کارآفرینی برنامه درسی و فرهنگی، - توسعه فرهنگی در زمینه کارآفرینی پایدار، توسعه فرهنگ کارآفرینی، استعدادیابی از جوانان، - دوره‌های آموزشی سرمایه‌گذاری، 	-	زیست‌بوم کارآفرینی پایدار
۰/۷۸۵	۰/۹۳۶	۰/۹۰۸	<ul style="list-style-type: none"> وجود بازار محلی برای فروش محصولات تولیدی، کارآفرینی در این محلات به افزایش اشتغال‌زایی کمک می‌کند، افزایش سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی و دسترسی به منابع مالی برای کارآفرینان محلات کم‌برخوردار 	توسعه اقتصادی	توسعه محلی
۰/۶۳۴	۰/۸۷۴	۰/۸۰۸	<ul style="list-style-type: none"> فرهنگ محلی نقش مهمی در حمایت از فعالیت‌های کارآفرینی، فعالیت‌های کارآفرینی منجر به کاهش آسیب‌های اجتماعی در محلات کم‌برخوردار، شبکه‌های اجتماعی محلی می‌توانند به توسعه زیست‌بوم‌های کارآفرینی کمک کنند و مشارکت اجتماعی در فعالیت‌های اقتصادی محلی به بهبود شرایط زندگی منجر می‌شود. 	توسعه اجتماعی	توسعه محلی

۰/۶۱۹	۰/۸۶۶	۰/۷۹۴	سازمان‌های مردم‌نهاد (NGOs) نقش کلیدی در حمایت از کارآفرینی پایدار، قوانین و مقررات حمایتی به نفع کارآفرینان در مناطق کم برخوردار، هماهنگی میان نهادهای دولتی و خصوصی برای توسعه کارآفرینی، بروکراسی اداری مانعی جدی برای توسعه کسب و کارهای کارآفرینی	توسعه نهادی
۰/۶۹۹	۰/۹۰۲	۰/۸۵۸	کمبود زیرساخت‌های شهری مانع از رشد زیست‌بوم‌های کارآفرینی در محلات کم برخوردار، آلودگی محیطی در این محلات بر کارآفرینی تأثیر منفی دارد، افزایش زیرساخت‌های محیطی در محلات، تأمین سرانه‌های خدماتی محلات.	توسعه محیطی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

جدول شماره ۳. گزارش معیار روایی واگرایی

متغیر پنهان	توسعه اجتماعی محلی	توسعه اقتصادی محلی	توسعه محیطی محلی	توسعه نهادی محلی	زیست‌بوم کارآفرینی پایدار
توسعه اجتماعی محلی	۰/۸۴۹				
توسعه اقتصادی محلی	۰/۸۱۲	۰/۸۴۶			
توسعه محیطی محلی	۰/۷۹۶	۰/۸۲۶	۰/۸۳۶		
توسعه نهادی محلی	۰/۷۸۷	۰/۸۰۸	۰/۷۴۲	۰/۸۳۱	
زیست‌بوم کارآفرینی پایدار	۰/۶۹۳	۰/۷۵۷	۰/۷۱۴	۰/۷۸۷	۰/۷۱۴

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

جدول شماره ۴. بار عاملی کویه‌ها

	زیست‌بوم کارآفرینی پایدار	توسعه نهادی محلی	توسعه محیطی محلی	توسعه اقتصادی محلی	توسعه اجتماعی محلی
D1	۰/۶۲۵				
D2	۰/۷۴				
D3	۰/۸۳۵				
D4	۰/۷۷۱				
G1	۰/۷۶۲				
G2	۰/۷۶				
G4	۰/۶۷۷				
H1	۰/۶۳۱				
H2	۰/۵۶۶				
H3	۰/۷۱۸				
H4	۰/۷۷۵				
P1	۰/۶				
P2	۰/۷۶۵				
E1			۰/۸۲۷		

E2		۰/۸۱۸		
E3		۰/۸۳۲		
E4		۰/۸۱۳		
I1				۰/۷۸۳
I2				۰/۸۴۱
I3				۰/۷۵۵
I4				۰/۷۵۳
N1			۰/۸	
N2			۰/۷۳۲	
N3			۰/۸۶۹	
N4			۰/۸۳۴	
S1	۰/۷۲۵			
S2	۰/۸۳۴			
S3	۰/۷۶۳			
S4	۰/۸۳۷			

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۴

ب) ارزیابی مدل ساختاری: پس از تأیید روایی و پایایی مدل اندازه گیری، مدل ساختاری جهت تحلیل روابط بین متغیرهای مکنون مورد ارزیابی قرار گرفت. در این پژوهش، از ضریب تعیین (R^2) به عنوان معیار اصلی برای سنجش کیفیت مدل ساختاری استفاده شد. این شاخص بیانگر میزان واریانس تبیین شده هر متغیر مکنون درون‌زا توسط متغیرهای برون‌زای مرتبط با آن است. مقادیر ضریب تعیین بر اساس استاندارد چاین (۱۹۹۸) در سه سطح طبقه‌بندی می‌شوند: مقادیر ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به ترتیب نشان‌دهنده قدرت تبیین ضعیف، متوسط و قوی هستند. همان‌طور که نتایج مندرج در جدول (۵) نشان می‌دهد، مقادیر R^2 برای سازه‌های عامل نهادی ۰/۷۰۳، عامل توسعه اقتصاد محلی ۰/۶۵۳، عامل توسعه اجتماعی ۰/۶۲ و عامل توسعه محیطی ۰/۵۵۱ به دست آمده است. بر این اساس، قدرت تبیین مدل برای کلیه سازه‌ها در سطحی قابل قبول و مناسب ارزیابی می‌گردد، چرا که تمامی مقادیر بالاتر از آستانه قوی (۰/۶۷) یا بسیار نزدیک به آن قرار دارند. در نهایت، با استناد به جدول (۵) و ملاک چاین (۱۹۹۸)، می‌توان نتیجه گرفت که مدل ساختاری پژوهش از توان توضیح‌دهندگی مطلوبی برخوردار است.

جدول شماره ۵. مقادیر (R^2)

R-square adjusted	R-square	
۰/۶۱۴	۰/۶۲	توسعه اجتماعی محلی
۰/۶۴۷	۰/۶۵۳	توسعه اقتصاد محلی
۰/۵۴۴	۰/۵۵۱	توسعه محیطی محلی
۰/۶۹۹	۰/۷۰۳	توسعه نهادی محلی

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۴

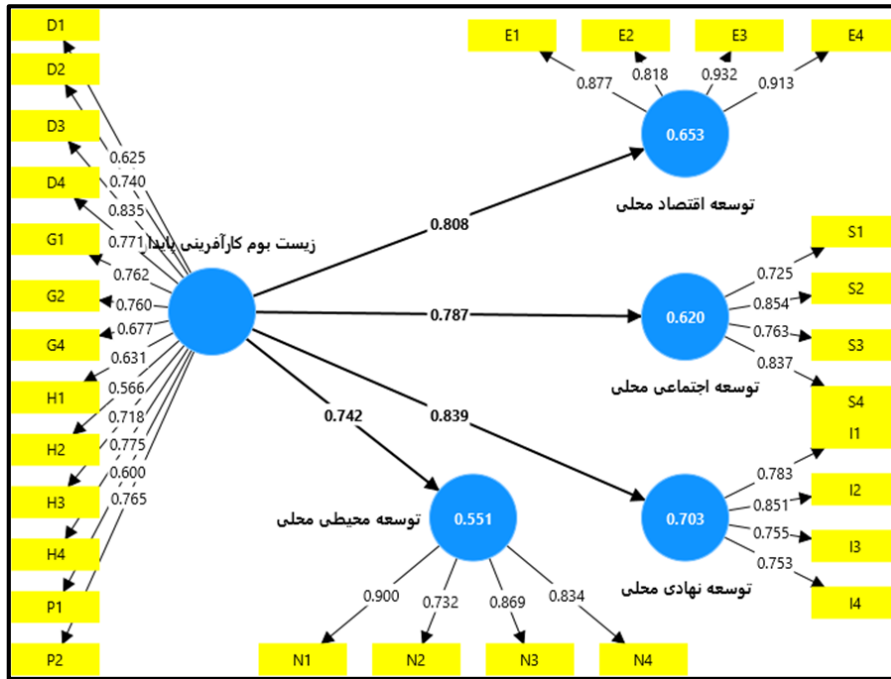
بخش ساختاری مدل

برای بررسی معناداری فرضیه‌های پژوهش، سه شاخص ضریب مسیر (β)، مقدار (t-value) t و سطح معناداری (p-value) مورد تحلیل قرار گرفت. بر این اساس، یک رابطه زمانی از نظر آماری معنادار تلقی می‌شود که مقدار t خارج از بازه $-1/96$ تا $1/96$ قرار گرفته و به عبارتی سطح معناداری کمتر از $0/05$ (سطح اطمینان 95%) یا $0/01$ (سطح اطمینان 99%) باشد. در چنین شرایطی، فرض صفر (H_0) رد و فرض تحقیق (H_1) تأیید می‌گردد. این نتیجه نشان می‌دهد که با اطمینان آماری بالا، می‌توان انتظار داشت این رابطه در نمونه‌های بزرگ‌تری از همان جامعه نیز مشاهده شود. همچنین، ضریب مسیر (β) که نشان‌دهنده شدت و جهت رابطه است، به‌عنوان معیاری از همبستگی دو متغیر تفسیر می‌شود؛ به طوری که مقادیر بالاتر آن، حاکی از اثرگذاری قوی‌تر متغیر مستقل بر متغیر وابسته است. نتایج حاصل از این تحلیل در شکل‌های (۲) و (۳) نمودارهای ضریب مسیر و مقادیر t و جدول (۶) اعداد معناداری ارائه شده است. همان‌طور که در این نمودارها مشاهده می‌شود، مدل به بررسی ارتباط بین سازه «زیست‌بوم کارآفرینی پایدار» و متغیرهای توسعه اقتصادی، اجتماعی، نهادی و محیطی در محدوده مورد مطالعه (اسلام‌آباد کشتارگاه) می‌پردازد. بر اساس خروجی‌های مدل، سازه «زیست‌بوم کارآفرینی پایدار» تأثیر مثبت و معناداری بر کلیه ابعاد توسعه داشته به طوری که این میزان بر توسعه نهادی با ضریب مسیر $0/839$ (قوی‌ترین تأثیر)، بر توسعه اقتصادی با ضریب مسیر $0/808$ ، بر توسعه اجتماعی با ضریب مسیر $0/787$ و بر توسعه محیطی با ضریب مسیر $0/742$ (کم‌ترین تأثیر) است. همان‌طور که ضرایب مسیر نشان می‌دهند، اگرچه شدت تأثیر بر ابعاد مختلف متفاوت است، اما تمامی این روابط از نظر آماری معنادار بوده و فرضیه‌های مربوطه تأیید می‌گردند.

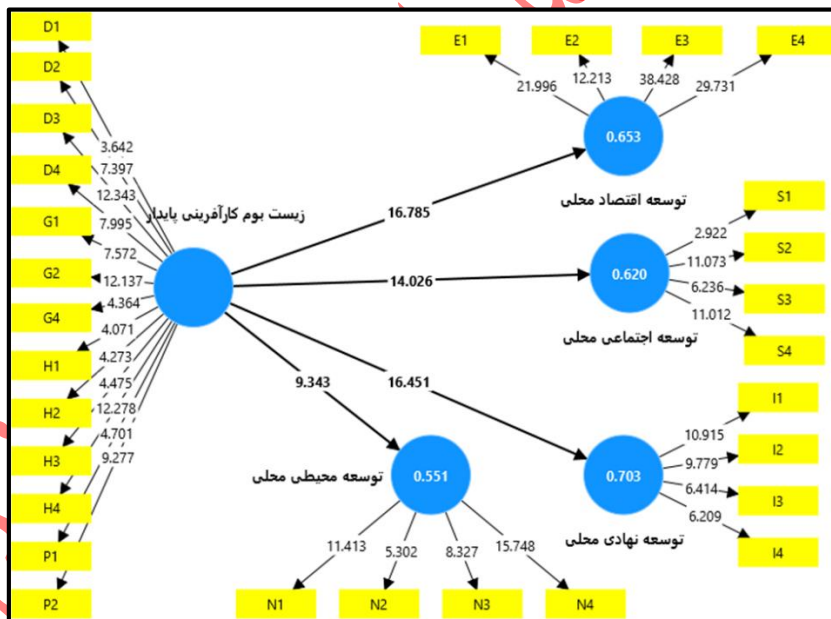
جدول شماره ۶. ضرایب مسیر و اعداد معنی‌داری آزمون مدل ساختاری

	Original sample (O)	Sample mean (M)	Standard deviation (STDEV)	T statistics (O/STDEV)	P values
توسعه اجتماعی -> زیست‌بوم کارآفرینی پایدار محلی	0/787	0/818	0/056	14/026	0/000
توسعه اقتصاد محلی -> زیست‌بوم کارآفرینی پایدار محلی	0/808	0/829	0/048	16/785	0/000
توسعه محیطی -> زیست‌بوم کارآفرینی پایدار محلی	0/742	0/772	0/079	9/434	0/000
توسعه نهادی محلی -> زیست‌بوم کارآفرینی پایدار محلی	0/839	0/85	0/051	16/451	0/000

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۴۰۴

شکل ۲. نمایی از مدل ساختاری در حالت ضرایب مسیر
منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۴

شکل شماره ۳. نمایی از مدل ساختاری در حالت t-value
منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۴

بحث

مناطق پیراشهری به دلیل ضعف های نهادی، اقتصادی و اجتماعی، با چالش های متعددی در مسیر توسعه مواجه اند. در چنین بستری، زیست بوم های کارآفرینی پایدار می توانند به عنوان سازو کاری مؤثر برای تقویت ظرفیت های توسعه

محلی عمل کنند. در ادامه، نتایج حاصل از مدل‌سازی معادلات ساختاری در محله اسلام‌آباد (کشتارگاه) ارومیه ارائه می‌شود.

یافته‌های این پژوهش، ضمن تأیید تجربی اهمیت هم‌زمان ابعاد اجتماعی، اقتصادی، نهادی و محیطی در توسعه محلی، نشان می‌دهد که زیست‌بوم کارآفرینی پایدار در مناطق پیراشهری از یک الگوی نامتوازن اما معنادار تبعیت می‌کند. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری حاکی از آن است که زیست‌بوم کارآفرینی پایدار بر تمامی ابعاد توسعه محله اسلام‌آباد کشتارگاه اثر مثبت و معنادار دارد، اما شدت این اثرگذاری‌ها متفاوت است و بیانگر یک اولویت‌بندی ساختاری در فرآیند توسعه محلی است. بالاترین ضریب مسیر به توسعه نهادی ($\beta = 0/839$) اختصاص یافته است که نشان می‌دهد در بسترهای پیراشهری، نهادها نقش «پیشران» توسعه محلی را ایفا می‌کنند. این یافته به‌طور تجربی تأیید می‌کند که در مناطقی با ضعف تاریخی بازارهای محلی، ناپایداری فعالیت‌های اقتصادی و غلبه اقتصاد غیررسمی، هرگونه بهبود در شفافیت نهادی، هماهنگی میان نهادهای دولتی و خصوصی و تقویت نهادهای حمایتی محلی (نظیر NGOها) می‌تواند اثر ضرب‌شونده‌ای بر سایر ابعاد توسعه داشته باشد. در چنین بستری، نقش نهادها فراتر از یک متغیر هم‌سطح اقتصادی ظاهر شده و به‌عنوان زیربنای فعال‌سازی سایر مؤلفه‌های زیست‌بوم کارآفرینی عمل می‌کند؛ به‌گونه‌ای که توسعه نهادی، زمینه لازم برای شکل‌گیری، پایداری و اثربخشی فعالیت‌های اقتصادی و کارآفرینانه را فراهم می‌سازد، نه بالعکس. پس از بعد نهادی، توسعه اقتصادی با ضریب مسیر بسیار قوی ($\beta = 0/808$) قرار دارد که نشان‌دهنده پاسخ سریع اقتصاد محلی به بهبود شرایط زیست‌بوم کارآفرینی است. این امر بیانگر آن است که در محله‌های پیراشهری کم‌برخوردار، ایجاد بسترهای کارآفرینانه به‌طور مستقیم به افزایش اشتغال، تقویت بازارهای محلی و جذب سرمایه‌های خرد و محلی منجر می‌شود. شدت بالای این ضریب نشان می‌دهد که اقتصاد محلی، نخستین حوزه‌ای است که از بهبود زیست‌بوم کارآفرینی منتفع می‌شود و این موضوع، ضرورت تمرکز سیاست‌گذاری بر مشوق‌های اقتصادی و تسهیل دسترسی به منابع مالی را به یک اولویت عملیاتی تبدیل می‌کند. نتایج به‌دست‌آمده با نتایج مطالعات مرادی (۱۳۸۹)، جمشیدی و همکاران (۱۴۰۲)، کریمی و همکاران (۱۴۰۱)، صمصام‌پور و همکاران (۱۳۹۹)، پراستيو و کیستانی (۲۰۲۰) و لی و همکاران (۲۰۱۹) همخوانی دارد.

توسعه اجتماعی با ضریب مسیر ($\beta = 0/787$) در مرتبه بعدی قرار می‌گیرد که حاکی از آن است که سرمایه اجتماعی و شبکه‌های ارتباطی محلی، نه تنها پیش‌شرط کارآفرینی، بلکه پیامد مستقیم آن نیز هستند. در واقع، نتایج نشان می‌دهد که کارآفرینی پایدار در مناطق پیراشهری می‌تواند به بازسازی اعتماد اجتماعی، تقویت تعاملات محلی و افزایش مشارکت اجتماعی منجر شود و بدین ترتیب یک چرخه بازخوردی مثبت میان کارآفرینی و توسعه اجتماعی ایجاد کند. لازم به توضیح بوده که این نتیجه با نتایج مطالعات مرادی (۱۴۰۰)، کریمی و همکاران (۱۴۰۱)، پراستيو و کیستانی (۲۰۲۰) و اسپیکل و هاریسون (۲۰۱۷) همخوانی دارد. در نهایت، اگرچه تأثیر زیست‌بوم کارآفرینی بر توسعه محیطی ($\beta = 0/742$) در مقایسه با سایر ابعاد ضعیف‌تر است، اما همچنان معنادار و قابل توجه ارزیابی می‌شود. این الگو نشان می‌دهد که پیامدهای محیطی کارآفرینی پایدار در مناطق پیراشهری، به‌صورت خودکار محقق نمی‌شوند و نیازمند مداخلات هدفمند، سیاست‌های فناورانه و برنامه‌ریزی محیط‌زیستی هستند.

به بیان دیگر، نتایج هشدار می دهد که بدون ادغام آگاهانه ملاحظات محیطی در زیست بوم کارآفرینی، دستیابی به توسعه همه جانبه پایدار با چالش مواجه خواهد شد. نتیجه به دست آمده با نتایج مطالعات قدیمی معصوم و همکاران (۱۳۹۸)، مرادی (۱۴۰۰) و پازکی (۱۴۰۲) همخوانی دارد. هم سویی نتایج این پژوهش با مطالعات داخلی و خارجی پیشین، ضمن تأیید اعتبار یافته ها، نشان می دهد که اگرچه منطق کلی زیست بوم های کارآفرینی قابل تعمیم است، اما الگوی شدت و تقدم ابعاد توسعه در مناطق پیراشهری، واجد ویژگی های بومی و زمینه محور است.

نتیجه گیری

بر اساس آنچه که گفته شد، می توان نتیجه گرفت که اگرچه عامل نهادی با بیشترین شدت، پیشران اصلی توسعه محلی است، اما یک راهبرد اثربخش باید به صورت یکپارچه و متوازن به همه ابعاد پردازد. تقویت نهادها بدون در نظر گرفتن مشوق های اقتصادی، یا حمایت از کسب و کارها بدون توجه به پیوندهای اجتماعی و ملاحظات محیطی، نمی تواند به توسعه پایدار در محلات پیراشهری ارومیه به ویژه اسلام آباد کشتار گاه بینجامد. این پژوهش به صورت کمی ثابت می کند که موفقیت در گرو نگاهی سیستماتیک به تمامی اجزای این زیست بوم است. در پایان لازم به ذکر است که نتایج این پژوهش ناظر بر دیدگاه ها و تجربیات کارآفرینان فعال محلی بوده و تعمیم مستقیم آن به کل جامعه ساکن محله نیازمند احتیاط است. با این حال، از آنجا که کارآفرینان به عنوان کنشگران کلیدی در زیست بوم های محلی ایفای نقش می کنند، یافته های پژوهش می تواند درک مناسبی از ظرفیت ها و چالش های توسعه کارآفرینی و پایداری توسعه محلی در مناطق پیراشهری ارائه دهد. به عبارتی دیگر، از محدودیت های این پژوهش می توان به تمرکز بر کارآفرینان فعال محلی اشاره کرد. پیشنهاد می شود در پژوهش های آتی، دیدگاه سایر گروه های اجتماعی از جمله ساکنان فاقد فعالیت کارآفرینانه، نهادهای محلی و مدیران شهری نیز مورد بررسی قرار گیرد تا امکان تعمیم گسترده تر نتایج فراهم شود. همچنین، لازم به توضیح بوده، تمایز اصلی این پژوهش در شناسایی الگوی ترتیبی اثرگذاری زیست بوم کارآفرینی بر ابعاد مختلف توسعه محلی در یک منطقه پیراشهری نهفته است؛ به گونه ای که نتایج نشان می دهد توسعه نهادی به عنوان پیشران اصلی، زمینه ساز تحقق توسعه اقتصادی و اجتماعی بوده و تحقق توسعه محیطی نیازمند مداخلات سیاستی هدفمندتری است. به صورت کلی، علی رغم نتایج معنادار پژوهش حاضر، این مطالعه با محدودیت هایی همراه بوده است. نخست، استفاده از روش نمونه گیری گلوله برفی به دلیل پنهان بودن جامعه آماری کارآفرینان محلی، نبود چارچوب نمونه گیری دقیق و دشواری شناسایی تصادفی واحدهای واجد شرایط در مقیاس محله ای، امکان تعمیم نتایج به سایر مناطق پیراشهری را با احتیاط همراه می سازد. دوم، داده ها بر اساس ابزار پرسشنامه و خوداظهاری پاسخ گویان گردآوری شده که ممکن است تحت تأثیر برداشت ذهنی افراد از مفاهیم قرار گرفته باشد. سوم، ماهیت مقطعی پژوهش امکان تحلیل پویایی زمانی زیست بوم های کارآفرینی را محدود می کند. با وجود این محدودیت ها، استفاده از روش مدل سازی معادلات ساختاری مبتنی بر PLS و تأیید شاخص های پایایی و روایی، از اعتبار تحلیلی یافته ها حمایت می کند.

بر اساس نتایج به دست آمده و در جهت توسعه زیست بوم های کارآفرینی و توسعه مناطق پیراشهری به ویژه در منطقه مورد مطالعه پیشنهاد های زیر را می توان ارائه نمود:

۱. راه‌اندازی مراکز پشتیبانی از کارآفرینی: ایجاد یک مرکز پشتیبان کارآفرینی در سطح محله اسلام‌آباد-کشتارگاه با مشارکت شهرداری منطقه، دانشگاه‌های محلی (از جمله دانشگاه ارومیه) و سازمان‌های مردم‌نهاد، با تمرکز بر ارائه خدمات مشاوره کسب و کار، آموزش مهارت‌های کاربردی و تسهیل‌گری برای مشاغل خرد و خانگی شناسایی شده در محله (نظیر خیاطی، صنایع غذایی خانگی و خدمات محلی).
۲. تسهیل دسترسی به منابع مالی: طراحی سازوکارهای تأمین مالی خرد و محله‌محور (وام‌های کم‌بهره، صندوق‌های اعتباری محلی یا تسهیلات حمایتی) ویژه کارآفرینان ساکن محله، به‌ویژه در مراحل آغازین فعالیت، با اولویت کسب و کارهای خانگی و خوداشتغالی که قابلیت ایجاد اشتغال پایدار دارند.
۳. ارتقای زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات: توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات در محله از طریق ایجاد ایستگاه‌های دسترسی عمومی به اینترنت و برگزاری دوره‌های آموزش مهارت‌های دیجیتال (بازاریابی آنلاین، فروش در شبکه‌های اجتماعی) به‌منظور افزایش توان رقابتی کسب و کارهای خرد محلی.
۴. ترویج فرهنگ کارآفرینی و نوآوری: برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت در سطح محله، با تمرکز بر گروه‌های هدف (جوانان، زنان سرپرست خانوار)، و متناسب با ظرفیت‌ها و نیازهای بومی محله، به‌جای رویکردهای کلی و غیرهدفمند ترویج کارآفرینی.
۵. حمایت از کسب و کارهای سازگار با محیط‌زیست: تمرکز سیاست‌های حمایتی بر توسعه خوشه‌های کسب و کار خانگی موجود در محله (نظیر شیرینی‌پزی خانگی، خیاطی و تولیدات خدماتی کم‌سرمایه)، همراه با مشوق‌های آموزشی و مالی برای ارتقای بهره‌وری، کاهش اثرات زیست‌محیطی و افزایش پایداری اقتصادی آن‌ها.

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، سهم نویسندگان در پژوهش برابر و مساوی بوده است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت آنها در این مقاله تشکر و قدرانی می‌نمایند.

منابع

۱. افراخته، حسن (۱۳۹۹). فضا‌های پیراشهری: الگوها، عوامل و پسا‌بندها. مجله توسعه فضا‌های پیراشهری، ۲(۱)، صص ۱-۱۸.
۲. پاک‌کی، معصومه (۱۴۰۲). کارآفرینی گردشگری و کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های پیرامونی شهرهای شهرستان شاهرود. توسعه فضا‌های پیراشهری، ۵(۱)، صص ۲۰۲-۱۸۷. doi: 10.22034/jpusd.2023.344792.1209

۳. تاجیک، زهره، پورموسوی، سید موسی و سرور، رحیم (۱۴۰۲). تحلیلی بر چالش‌های توسعه محلی مبتنی بر بازآفرینی اقتصاد پایدار شهری مطالعه موردی: شهر تهران. *مجله شهر پایدار*، ۶(۲)، صص ۱۳۲-۱۱۱. doi: 10.22034/jsc.2021.311842.1560
۴. جمشیدی، امید، شفیعی، فاطمه و ولی‌پور حسنلویی، محمد (۱۴۰۲). تأثیر شکل‌گیری و توسعه زیست‌بوم‌های کارآفرینی در آموزش و توانمندسازی بهره‌برداران بخش کشاورزی. *آموزش و ترویج نوین کشاورزی*، ۱(۱)، صص ۲۰-۱.
۵. جمشیدی، علی‌رضا، شمس‌الدینی، علی و جمینی، داود. (۱۴۰۱). بررسی و تحلیل آثار کووید-۱۹ بر صنعت گردشگری در فضاهای پیراشهری مطالعه موردی: شهر جوانرود. *مجله گردشگری شهری*، ۹(۴)، صص ۲۳-۴۵. <http://doi.org/10.22059/JUT.2023.347349.1058>
۶. جمشیدی، علی‌رضا و آذر، سهند (۱۴۰۴). بررسی چگونگی استفاده از فناوری اطلاعات برای بهینه‌سازی فرایندها و افزایش بهره‌وری در کسب و کارهای محلی (مطالعه موردی: شهر ارومیه). *فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای*، ۶(۳)، صص ۲۳۲-۲۱۶.
۷. جمینی، داود، جمشیدی، علیرضا، کاماسی، حسین و هوشنگی، عطا (۱۳۹۵). تحلیل موانع توسعه کارآفرینی زنان در نواحی روستایی مورد: روستاهای شهرستان چرداول. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۵(۱۸)، صص ۴۵-۶۳. [10.18869/acadpub.serid.5.18.45](http://doi.org/10.18869/acadpub.serid.5.18.45)
۸. جمینی، داود و جمشیدی، علیرضا (۱۴۰۰). مدل‌سازی عوامل مؤثر بر توسعه شاخص‌های کارآفرینی در مناطق روستایی ایران نمونه پژوهش: منطقه اورامانات، استان کرمانشاه. *برنامه ریزی فضایی*، ۱۱(۳)، صص ۹۴-۷۳. doi: 10.22108/sppl.2021.128388.1576
۹. جمینی، داود، شمس‌الدینی، علی، جمشیدی، علیرضا و قانلی، محمدرضا (۱۴۰۳). شناسایی و تحلیل مهم‌ترین تأثیرات اقتصادی اجتماعی پاندمی کووید ۱۹ - بر مناطق نمونه گردشگری مطالعه موردی: سراب روانسر، استان کرمانشاه. *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۶(۱)، صص ۹۵-۷۹. <http://doi.org/10.22059/JHGR.2022.349216.10085>
۱۰. خسروی، احسان، نادری، نادر، رضایی، بیژن و آزادی، حسین (۱۴۰۰). بررسی مدل سازگاری رفتاری صاحبان کسب و کارهای حوزه گردشگری استان کرمانشاه در رویارویی با بحران کووید-۱۹. *جغرافیا و پایداری محیط*، ۱۱(۱)، صص ۷۲-۵۵. [10.22126/GES.2021.6329.2373](http://doi.org/10.22126/GES.2021.6329.2373)
۱۱. شهسوار، امین، کمانرودی، موسی، پری‌زادی، طاهر و ابوالقاسم پور، مه‌لقا (۱۳۹۹). برنامه ریزی راهبردی توسعه محله‌های شهری تهران (مورد مطالعه: محله فردوسی منطقه ۱۲). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۰(۵۷)، صص ۲۸۱-۲۹۵. [20.1001.1.22287736.1399.20.57.4.7](http://doi.org/10.1001.1.22287736.1399.20.57.4.7)
۱۲. صفری علی‌اکبری، مسعود و صادقی، حجت‌الله (۱۳۹۸). نقش گردشگری شهر ایزده در تحولات روستاهای پیرامونی. *مجله توسعه فضاهای پیراشهری*، ۱(۲)، صص ۷۰-۵۹. [20.1001.1.26764164.1398.1.2.5.7](http://doi.org/10.1001.1.26764164.1398.1.2.5.7)
۱۳. قدیری معصوم، مجتبی، طهماسی، بهمن، شکرانی، عباس و کارخانه، معصومه (۱۳۹۸). نقش ظرفیت‌های کارآفرینی در توسعه فضاهای پیراشهری مورد: شهرستان اسلامشهر. *توسعه فضاهای پیراشهری*، ۱(۲)، صص ۴۶-۳۵. [20.1001.1.26764164.1398.1.2.3.5](http://doi.org/10.1001.1.26764164.1398.1.2.3.5)
۱۴. کشاورزی، پرویز، بیگ‌بابایی، بشیر و حسین‌زاده دلیر، کریم (۱۴۰۱). تحلیل رابطه بازآفرینی فرهنگی اجتماعی با توسعه محله‌ای (مورد مطالعه: محله دیزج جنوبی شهر بناب). *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۱۳(۴۸)، صص ۱۵۳-۱۶۸.
۱۵. مرادی حوریه، جوان، فرهاد، امرایی، سپیده و بیرانوندراد، مریم (۱۳۹۹). اثرات کارآفرینی روستایی در توسعه فضاهای پیراشهری شهرستان کرمانشاه. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۹(۳۴)، صص ۸۲-۶۳. [20.1001.1.23222131.1399.9.34.4.3](http://doi.org/10.1001.1.23222131.1399.9.34.4.3)
۱۶. مرادی، حوریه (۱۳۹۸). تحلیل زمینه‌های کارآفرینی در توسعه فضاهای پیراشهری مورد: شهرستان کرمانشاه. *توسعه فضاهای پیراشهری*، ۱(۲)، صص ۱۵۰-۱۳۷. [20.1001.1.26764164.1398.1.2.11.3](http://doi.org/10.1001.1.26764164.1398.1.2.11.3)
۱۷. مرادی، حوریه (۱۴۰۰). الگوی توسعه فضایی شبکه سکونتگاهی کارآفرینی در مناطق پیراشهری مورد: بخش ماهیدشت، شهرستان کرمانشاه. *توسعه فضاهای پیراشهری*، ۳(۲)، صص ۱۸۴-۱۶۵. [20.1001.1.26764164.1400.3.2.8.4](http://doi.org/10.1001.1.26764164.1400.3.2.8.4)
۱۸. مومنی هلالی، هاله (۱۳۹۹). تحلیل فعالیت‌های چندگانه کارآفرینانه شالیکاران در حوضه آبریز دشت هراز. رساله دکتری، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۱۹. نجفی کانی، علی‌اکبر، حسام، مهدی، آشور، حدیثه (۱۳۹۴). سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی مورد: دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۴(۱۱)، صص ۵۶-۳۷. [10.18869/acadpub.serid.4.11.37](http://doi.org/10.18869/acadpub.serid.4.11.37)
۲۰. ولیان، علیرضا (۱۴۰۰). زیست‌بوم نوآوری (سیاست‌گذاری نوآوری با رویکرد سیستم پیچیده). تهران: ادیان روز. چاپ اول
21. Bischof, K., & Volkman, C. K. (2018). Stakeholder support for sustainable entrepreneurship—A framework of sustainable entrepreneurial ecosystems. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 10(2), 172–201. <https://doi.org/10.1504/IJEV.2018.092714>

22. Boakye, K.; Bovbjerg, M.; Schuna, J.; Branscum, A.; Varma, R.P.; Ismail, R.; Barbarash, O.; Dominguez, J.; Altuntas, Y.; Anjana, R.M.; et al. (2023). Urbanization and Physical Activity in the Global Prospective Urban and Rural Epidemiology Study. *Scientific reports*, 13, 290. [10.1038/s41598-022-26406-5](https://doi.org/10.1038/s41598-022-26406-5)
23. Bortoletto, N. (2016). Participatory action research in local development: an opportunity for social work. *European Journal of Social Work*, 20(4): 484–496. <http://dx.doi.org/10.1080/13691457.2016.1188770>.
24. Cascante, D.M., & Brennan, M.A. (2012). Conceptualizing community development in the twenty-first century. *Community Development*, 43 (3), 293-305. <https://doi.org/10.1080/15575330.2011.593267>
25. Cavallo, A., Ghezzi, A., & Balocco, R. (2019). Entrepreneurial ecosystem research: Present debates and future directions. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 15(4), 1291–1321. <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0526-3>
26. Cleave, E., Arku, G., Sadler, R., & Gilliland, J. (2016). The role of place branding in local and regional economic development: bridging the gap between policy and practicality. *Regional Studies, Regional Science*, 3(1), 207-228. <https://doi.org/10.1080/21681376.2016.1163506>.
27. Cohen, B. (2006). Sustainable valley entrepreneurial ecosystems. *Business strategy and the Environment*, 15(1), 1-14. <https://doi.org/10.1002/bse.428>
28. Florida, R., Adler, P., & Mellander, C. (2017). The city as innovation machine. *Regional Studies*, 51(1), 86–96. <https://doi.org/10.1080/00343404.2016.1255324>
29. Fornell, C., & Larcker, D.F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.2307/3150980>
30. Grigore, A. M., Dragan, I. M. (2020). Towards sustainable entrepreneurial ecosystems in a transitional economy: an analysis of two Romanian city-regions through the lens of entrepreneurs. *Sustainability*, 12(15): 1-21. <https://doi.org/10.3390/su12156061>
31. Grivokostopoulou, F., Kovas, K., & Perikos, I. (2019). Examining the Impact of a Gamified Entrepreneurship Education Framework in Higher Education. *Sustainability*, 11(20), 5623. <https://doi.org/10.3390/su11205623>
32. Haenlein, M., & Kaplan, A. M. (2004). A beginner's guide to partial least squares analysis. *Understanding Statistics*, 3(4), 283–297. https://doi.org/10.1207/s15328031us0304_4
33. Isenberg, D. (2011). The Entrepreneurship Ecosystem Strategy as a New Paradigm for Economic Policy: Principles for Cultivating Entrepreneurship. Institute of International and European Affairs, Dublin, Ireland, 12 May 2011, 1-13.
34. Jegede, O. O., & Nieuwenhuizen, C. (2021). Assessing the entrepreneurial ecosystem of science, technology, engineering and mathematics (STEM) researchers in Nigeria. *International Journal of Entrepreneurship*, 25(1), 1-20.
35. Kęłowski, W., Lambert, D. & Bassens, D. (2020), Circular economy and the city: an urban political economy agenda, *Culture and Organization*, 26 (2), 142-158. <https://doi.org/10.1080/14759551.2020.1718148>
36. Lai, Y., & Vonortas, N. S. (2019). Regional entrepreneurial ecosystems in China. *Industrial and Corporate Change*, 28(4): 875–897 <https://doi.org/10.1093/icc/dtz035>
37. Li, X., Zhang, F., Hui, E. C. M., & Lang, W. (2020). Collaborative workshop and community participation: A new approach to urban regeneration in China. *Cities*, 102, 102743. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102743>.
38. Malecki, E. J. (2020). Entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems. *Geography Compass*, 14(3), e12426. <https://doi.org/10.1111/gec3.12426>.
39. Mathauer, M., and Hofmann, E. (2019). Technology adoption by logistics service providers. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 49(4), 416-424. <https://doi.org/10.1108/IJPDLM-02-2019-0064>
40. Poudel, S., Gairhe, S., Bhatta, A., Lamichhane, J., Aryal, K., and Subedi, S. (2022). Economics of production and marketing of fish in Dang district of Nepal. *Journal of Agriculture and Natural Resources*, 5(1), 63-72. DOI: [10.3126/janr.v5i1.50515](https://doi.org/10.3126/janr.v5i1.50515)
41. Prasetyo, P. E., & Kistanti, N. R. (2020). Human capital, institutional economics and entrepreneurship as a driver for quality & sustainable economic growth. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 7(4), 2575. DOI: [10.9770/jesi.2020.7.4\(1\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.4(1))
42. Said, Z.M.; Dindar, S. (2024). Key Challenges and Strategies in the Evaluation of Sustainable Urban Regeneration Projects: Insights from a Systematic Literature Review. *Sustainability*, 16, 9903. <https://doi.org/10.3390/su16229903>

43. Simon, D. (2008). Urban environments: issues on the peri-urban fringe. *Annual review of environment and resources*, 33(1), 167-185. <https://doi.org/10.1146/annurev.environ.33.021407.093240>
44. Spigel, B. (2017). The relational organization of entrepreneurial ecosystems. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 41(1), 49-72.
45. Spigel, B., & Harrison, R. (2018). Toward a process theory of entrepreneurial ecosystems. *Strategic entrepreneurship journal*, 12(1), 151-168. <https://doi.org/10.1002/sej.1268>
46. Stam, E. (2009). Why butterflies don't leave: Locational behavior of entrepreneurial firms. *Economic Geography*, 83 (1): 27-50. <https://doi.org/10.1111/j.1944-8287.2007.tb00332.x>
47. Stam, E. (2015). Entrepreneurial ecosystems and regional policy: A sympathetic critique. *European Planning Studies*, 23(9), 1759-1769.
48. Stam, E., & Van de Ven, A. (2021). Entrepreneurial ecosystem elements. *Small business economics*, 56(2), 809-832.
49. Tiba, S., van Rijnsoever, F. J., & Hekkert, M. P. (2021). Sustainability startups and where to find them: Investigating the share of sustainability startups across entrepreneurial ecosystems and the causal drivers of differences. *Journal of Cleaner Production*, 306. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.127054>
50. Volkmann, C., Fichter, K., Klofsten, M., & Audretsch, D. B. (2021). Sustainable entrepreneurial ecosystems: An emerging field of research. *Small Business Economics*, 56(3), 1047–1055. <https://doi.org/10.1007/s11187-019-00253-7>
51. Wang, Y. W. (2020). Authoritative response, resource integration and external pressure neutralization: the logic of choosing policy tools in neighborhood resistance governance—a qualitative comparative analysis based on (fsQCA) fuzzy sets. *Journal of Public Administration*, 17(2), 27-39.
52. Xu, Z., and Dobson, S. (2019). Challenges of building entrepreneurial ecosystems in peripheral places. *Journal of on business growth. International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 7(2): 100-108. DOI: 10.1108/JEPP-03-2019-0023
53. Yazgan, O.; Ozturkoglu, Y.; Ozkan-Ozen, Y.D. (2023). Construction and Demolition Waste Management in Urban Transformation: A Case Study for Performance Evaluation. *International Journal of Sustainable Construction Engineering Technology*, 14, 121–133. DOI: [10.30880/ijscet.2023.14.01.013](https://doi.org/10.30880/ijscet.2023.14.01.013)
54. Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. SAGE.
55. Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. In *New challenges to international marketing* (pp. 277-319). Emerald Group Publishing Limited.

References

1. Afrakhteh, H. (2020). Urban peripheral spaces: Patterns, factors and consequences. *Preipheral Urban Spaces Development*, 2(1), 1-18. [20.1001.1.26764164.1399.2.1.1.8](https://doi.org/10.26764/164.1399.2.1.1.8). [In Persian].
2. Bakhshi Jozam, O. and Nasrollahi, Z. (2022). The Relationship between Innovation, Entrepreneurship and Sustainable Development: A Provincial Study. *Iranian Economic Development Analyses*, 8(2), 231-256. doi: 10.22051/ieda.2023.40164.1323. [In Persian].
3. Ghadiri Masoom, M., Tahmasi, B., Shokryani, A. and Karkhaneh, M. (2019). Analysis of Rural Entrepreneurship Capacities in Urban peripheral Development Case: Eslamshahr County. *Preipheral Urban Spaces Development*, 1(2), 35-46. [20.1001.1.26764164.1398.1.2.3.5](https://doi.org/10.26764/164.1398.1.2.3.5). [In Persian].
4. Jamini, D. and Jamshidi, A. (2021). Modeling the Factors Affecting the Development of Entrepreneurship Indicators in Rural Areas of Iran (Case study: Owramanat Region, Kermanshah Province). *Spatial Planning*, 11(3), 73-94. doi: 10.22108/sppl.2021.128388.1576. [In Persian].
5. Jamini, D., Jamshidi, A., Kamasi, H., & Houshang, A (2016). Analysis of obstacles to the development of women's entrepreneurship in rural areas, case: villages of Cherdavol County. *Spatial Economics and Rural Development*, 5(18): 45-63. [10.18869/acadpub.ser.5.18.45](https://doi.org/10.18869/acadpub.ser.5.18.45). [In Persian].
6. Jamini, D., shamsoddini, A., Jamshidi, A. and Ghaedi, M. (2024). Identification and analysis of the most important economic and social impacts of the covid-19 pandemic on tourism sample areas (case study: Sarab Ravansar, Kermanshah province). *Human Geography Research*, 56(1), 79-95. doi: 10.22059/jhgr.2022.349216.1008545 [In Persian].
7. Jamshidi, A. and Azar, S. (2025). Examining how to use information technology to optimize processes and increase productivity in local businesses (Case study: Urmia city). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies*, 6(3), 216-232. [In Persian].

8. Jamshidi, A., shamsoddini, A. and Jamini, D. (2023). Investigating and Analyzing the Effects of Covid-19 on the Tourism Industry in Peri-Urban Areas the Case Study of Javanrood City. *urban tourism*, 9(4), 23-45. doi.org/10.22059/JUT.2023.347349.1058. [In Persian].
9. Jamshidi, O., Shafiee, F. and Valipour, M. (2024). The impact of the formation and development of entrepreneurial ecosystems on the education and empowerment of agricultural sector operators. *agriculture. Agricultural Modern Education Extension*, 1(1), 1-20. [In Persian].
10. Khosravi, E., Naderi, N., Rezaei, B., & Azadi, H. (2021). Investigating the Behavioral Adaptation Model of Tourism Business Owners in Kermanshah Province facing COVID-19 Outbreak. *Geography and Environmental Sustainability*, 11(1), 55-72. doi:10.22126/ges.2021.6329.2373. [In Persian].
11. Momeni Hilali, Haleh (2019). Analysis of multiple entrepreneurial activities of rice farmers in the Haraz plain watershed. PhD thesis, Faculty of Agriculture, Tarbiat Modares University, Tehran. [In Persian].
12. Moradi, H. (2021). Spatial Development Model of Entrepreneurial Network of Settlements in Suburban Areas, Case: Mahidasht District, Kermanshah County. *Preipheral Urban Spaces Development*, 3(2), 165-184. [20.1001.1.26764164.1400.3.2.8.4](https://doi.org/10.1001.1.26764164.1400.3.2.8.4) [In Persian].
13. Moradi, H., Javan, F., Amraei, S and Beiranvandrad M. (2021). The Impact of Rural Entrepreneurship on Urban Peripheral Spaces Development of Kermanshah County. *Journal Space Economy & Rural Development*; 9(34): 63-82. [20.1001.1.23222131.1399.9.34.4.3](https://doi.org/10.1001.1.23222131.1399.9.34.4.3). [In Persian].
14. Moradi, H. (2019). Analysis of Urban Peripheral Entrepreneurship Spatial Contexts in Kermanshah County Development. *Preipheral Urban Spaces Development*, 1(2), 137-150. [20.1001.1.26764164.1398.1.2.11.3](https://doi.org/10.1001.1.26764164.1398.1.2.11.3). [In Persian].
15. Najafi Kani, A. A, Hesam, M, Ashor, H. (2015). The assessment of Entrepreneurship status in rural areas - Case: southern Astarabad in Gorgan. *Journal Space Economy & Rural Development*; 4 (11) :37-56. [10.18869/acadpub.serd.4.11.37](https://doi.org/10.18869/acadpub.serd.4.11.37). [In Persian].
16. Pazoki, M. (2023). Tourism entrepreneurship and quality of life in peri-urban settlements of Shahrood. *Preipheral Urban Spaces Development*, 5(1), 187-202. doi:10.22034/jpusd.2023.344792.1209. [In Persian].
17. Safari Ali Akbari, M. and Sadeghi, H. (2019). The Role of Tourism of Izeh City in Peripheral Villages Changes. *Preipheral Urban Spaces Development*, 1(2), 59-70. [20.1001.1.26764164.1398.1.2.5.7](https://doi.org/10.1001.1.26764164.1398.1.2.5.7) [In Persian].
18. Shahsavari A, kamanroodi M, Parizadi T, Abolghasempour M. (2020). Strategic Planning of Urban Neighborhoods in Tehran (Case Study: Ferdowsi neighborhood of Region 12). *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*, 20(57), 281-295. doi:[10.29252/jgs.20.57.281](https://doi.org/10.29252/jgs.20.57.281). [In Persian].
19. Tajik, Z., Pourmousavi, S. M. and Sarvar, R. (2023). An analysis on the Challenges of Local Development based on the Regeneration of the Sustainable Urban Economy the Case study of Tehran. *Sustainable city*, 6(2), 111-132. doi: 10.22034/jsc.2021.311842.1560. [In Persian].
20. Valian, Alireza (1400). *Innovation Ecosystem (Innovation Policymaking with a Complex System Approach)*. Tehran: Adiban Rooz. First Edition. [In Persian].

سازمان اسناد و کتابخانه ملی